

בגלים צומחים בחממ"ה

חינוך אישי, מנהיגות, מצויינות, הגשמה עצמית

מוצר מארגי

אורחות החיים בבית הספר

"רבי אלעזר בן שמוע אומר, יהי כבוד תלמידך חביב

עליך כשלך, וכבוד חברך כמורא רבך,

ומורא רבך כמורא שמים"

(מסכת אבות פרק ד', משנה י"ב)

בית הספר "גלים", כפר גלים

מועצה אזורית חוף כרמל

"החיים בגלים"

תקנון בית-ספר "גלים" חוף כרמל

תוכן עניינים:

3.....	מבוא
4.....	רציונל התכנית :
5.....	מטרת העל של התכנית
7.....	הבחירה להעמיק בתכנית
7.....	אופן הטמעת התכנית
10.....	מתווה התכנית
10.....	הערכים המרכזיים
10.....	רכיב הזהות
14.....	הדילמה המרכזית
15.....	פריסת הליבה הערכית של התכנית :
15.....	מטרות
19.....	מערכי שיעור
23.....	תקנון בית ספרי
28.....	בבליוגרפיה

מבוא

"יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" (משנה, מסכת אבות- פרק ב, משנה י)

פרופיל בית ספרי

ערכים נבחרים

כבוד, סובלנות, מצוינות אישית

חזון בית ספרי

בית ספר "גלים" הוא בית רב תרבותי המאמין בשוויון הזדמנויות ומאפשר מגוון פרקטיקות לימודיות המותאמות לכל תלמיד וקבוצה. ב"גלים" החינוך והדוגמה האישית יתנו את דרכם של התלמידים למצוינות אישית ולהצטיינות לימודית וחברתית. בוגרי בית הספר יבילו את ערכי האמונה, הכבוד והערבות הדדית בחברה הישראלית.

גרעיני מומחיות

בחירה של תחומי דעת, עובדת צוות, שינוי והתחדשות

יסוד מארג

בגלים צומחים בחמ"ה בליס, מצוינות, מנהיגות, הגשמה עצמית חינוך אישי, מצוינות, מנהיגות, הגשמה עצמית

אורחות החיים אותם בייס "גלים" מבקש לסגל לעצמו יוצא מתוך ערך הכבוד- המהווה בסיס לעשייה החינוכית יחד עם ערכים נבחרים נוספים: מצוינות אישית וסובלנות.

צדרכים (2009), עסקה במחקרה בעיצוב דיוקן עצמי בהתבסס על ההוראה המקראית **"ואהבת לרעך כמוך"** (ויקרא יט יח), מתוך התמקדות בחבר, ב'אחר', כאילו היה הוא "אני".

החוקרת מביאה ציטוט של הלל הזקן כאשר אדם שפנה אליו בבקשה ללמוד את כל התורה על רגל אחת, אמרו: "מה ששנוא עליך לא תעשה לחברך" (בבלי, שבת לא ע"א) והדגיש: "זאת כל התורה כולה". המדגיש כי בעצם ההתייחסות לזר כאלו היה זה אני, עלינו לנהוג בו באהבה, כפי שאנו אוהבים עצמנו ולעשות למענו כאילו אנו עושים למען עצמנו- "זאת כל התורה", כבסיס ליחס האנושי הצפוי ועליו מושתתים כל ערכי החברה (התורה).

"הכתוב עצמו מניח את ה'כמוך' כנקודת מוצא לאהבת האחר. גם במקומות אחרים אין הכתוב מהסס להדגיש את החשיבות ואת המשמעות שיש לפרט כיחיד, כדברי הלל הזקן בפרקי אבות "אם אין אני לי מי לי..." (א יד), דבריו של רבן גמליאל "עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו" (שם, ב ד) ורבי אליעזר שאמר "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" (שם, ב טו). זוהי תפיסה הומניסטית שכן היא מציבה את הסובייקט האחר במרכז, נותנת לו מקום ובמקרים רבים אף רואה בו את נקודת המוצא להכרת אני מציבה כאן את הפרט כמי שחובתו הראשונה היא כלפי עצמו, בראשיתו, הפרט לומד את מסתרי נפשו כדי שיוכל לחבב את עצמו על עצמו" (שם).

"מיהו אותו הזר?הוא חי בתוך החברה אבל אינו חלק אינטגרלי ממנה. מבחינות רבות הוא דומה לאחרים בקבוצה ובחברה, אבל בדרכים מסויימות, הנתפסות כ"מהותיות", הוא נתפס כ"שונה" ארליך, (2001).

בתרבות היהודית ובחברה הישראלית קשורה קשר הדוק בשאלות קיומיות של החברה בארץ ובתהליכים הנוגעים להמשך התהוותן של ההלכה היהודית והתרבות היהודית. החברה הישראלית, המתבססת במהותה על קיבוץ גלויות, מתהווה לצד המיעוטים שבה. האחרים, הבאים מתרבויות שונות, יוצרים איום על החברה, אך גם נושאים עימם תקווה ליצירתיות ולחידוש.

בית הספר "גלים" מהווה מיקרוקוסמוס של החברה הישראלית תוך שהוא נוהג ופועל לפי לוח השנה היהודי ומציין לצד אירועי מגזרי המיעוט השונים את ימי הציון לפי הדת היהודית כמו ימי צום, איסרו חג

וחגים יהודיים. בהיותו בית ספר הפועל לפי מערכת ההלכות היהודיות במרחב דמוקרטי הוא הדוגל "בחינוך ההומניסטי, בו ישנה מחויבות עליונה לאקלים חברתי ואינטלקטואלי שיגן על התלמידים מפני

דיכוי מחשבתם, פגיעה בגופם וחילול כבודם. במילים אחרות, בהסתמך על העמדה ההומניסטית שכבודם המיוחד של בני האדם טמון בהיותם ניחנים בתבונה ביקורתית, ברגישות מוסרית, בדמיון יוצר, ברצון אוטונומי ובאישיות ייחודית, אזי ממהותו של החינוך ההומניסטי שהוא יעניק קדימות לערך של הגנת כבוד האדם על פני כל ערך אחר – בין שמקורו דתי, לאומי, כלכלי או אידיאולוגי" (אלוני, 2005).

רציונל התכנית:

בית ספר גלים הוא בית רב תרבותי המאמין בשוויון הזדמנויות, אורחות חיים משותפים בקהילה הבית ספרית יאפשרו את מימוש ערכי בית הספר והחזון בדגש על הפרט תוך כבוד לקבוצה (התקנון הוא הכלי שיאפשר לכל חלק מבאי ביה"ס כפרט, תחושת שייכות יחד עם מתן כבוד ושוויון הזדמנויות ליתר הפרטים בקבוצה).

"ההכרעות ההלכתיות נקבעות מתוך טעמים שמקורם בשיקול הדעת ובהבנה האנושיים, ההכרעה ההלכתית אינה פעולה פשוטה של החלת החוק הכתוב על המציאות, אלא מעורבת בה מידה גבוהה של שיקול דעת אנושי, ודברים אלו חלים הן על הפרשנות ההלכתית והן על החקיקה" (שגיא, 1998).

רגע לפני הקמת המדינה אמר ברל כצלנסון: "לרבים-רבים הבאים אלינו – או המובאים אל חופינו מרחוק ואף מקרוב (וחוששני, גם ללא-מעטים הגדלים כאן או היילודים כאן – עדיין לא הפך החוף הזה בית. ותפקידנו החינוכי הוא לעשות להם את הארץ הזאת, ואת העולם הרוחני שהצמיח אותה, לבית שהנפש אחוזה ודבוקה בו". איך יהיה החוף לבית יהודי בלי יהדות? שאלה זו נוגעת, כפי שברל כצלנסון הקפיד להבהיר, לא רק לאלה ה"באים או מובאים אל חופינו", אלא גם לאלה "הגדלים או יילודים כאן". בית צריך לעמוד על יסודות. בית יהודי – על יסודות יהודיים. לא די באהבת המולדת, דרושה גם הנחלת "העולם הרוחני שהצמיח אותה". ברל כצלנסון פנה אל הציבור החילוני שהתנכר ליהדות, הרב קוק פנה אל הציבור הדתי שהתנכר למפעל התחייה הציוני (ענברי, 2004).

דני סטטמן (2010) במאמרו "מוסר והלכה: כמה הערות מתודולוגיות" מצביע על הדיונים הפילוסופיים והמשפטיים הנידונים בשנים האחרונות והמבקשים להראות שלמוסר תפקיד חשוב בעיצובה של ההלכה. "שני מהלכים כלליים מוצעים לביסוס טענה זו, האחד בפילוסופיה של המוסר, והאחר בפילוסופיה של המשפט".

הנגשת התקנון כאורחות חיים לבאי ביה"ס, מייצר את המקום לחופש לכבוד, אחריות ומימוש זכויות בתוך רב התרבותיות ומביא את ערכי ביה"ס הלכה למעשה. "מצב הטבע הוא מצב שוויוני ביסודו, וההשתלבות בחברה מחייבת הסכמה קולקטיבית וויתורים קולקטיביים לצורך ייצור ביטחונם האישי של הפרטים" (עוז-זלסברג, 2005). הנהגת כללים ואורחות חיים יאפשרו לפרט להרגיש שייכות בתוך מרחב ציבורי, תוך תחושת מוגנות, כבוד האדם וחירות.

מטרת העל של התכנית: הנגשת התקנון כאורחות חיים תוך התאמתו לחזון הבית ספרי והדגשת הערכים והתרבות הבית ספרית.

למידה משמעותית תוך חיבור לזהות האישית והקולקטיבית במהלך פעילויות וחוויות לימודיות, תקבל משמעות עמוקה והבנה בדרך ההתנסות. **"התבונה הטהורה מתבצעת מעצמה ומעניקה לאדם את החוק האוניברסאלי שאנו מכנים מוסר"**. (עמנואל קאנט).

רולס, (1993 בתוך עוז-זלסברג, 2005) גורס כי **"התבונה היא לב תפיסת הצדק"**, לתפיסתו כולנו נגיע לאותן מסקנות אם נסיק אותן בהליך תבוני. **"התבונה הראשונית הזאת היא אוניברסלית. עקרון ההוגנות, כמו גם הרצון לפעול לקידום האינטרסים, משותף לכל המין האנושי. בלא תבונה אוניברסלית אין צדק! עם זאת, חרף חשיבותו של השיתוף וכלליותה של התבונה, האדם האינדיבידואלי הוא היחידה הראשונית במסורת זאת. לכן השחקנים המשתתפים בהליך עיצובה של החברה הצודקת הם בני אנוש יחידים. לא קבוצות, לא תרבויות, לא עמים, לא "זהויות", כי אם פרטים"**.

ברוח דברי קהלת ש"חכמה תחיה בעליה" ולאור התורות החינוכיות של חוקרים רבים (אפלטון, אריסטו, סנקה, מונטיין, רוסו, ניטשה, דינאי, ויטהד וקורצ'אק – בתוך אלוני, 2005), אין לראות בלימוד מטרה בפני עצמה, אלא אמצעי שמשרת את מטרת-העל של הכשרה לאמנות החיים – של אנושיות מפותחת ובמיטבה, של צמיחה אישית וקדמה חברתית או של מצוינות כוללת. לפיכך מן הראוי שההוראה והלמידה במוסדות חינוך יתאפיינו באיכויות הבאות: הצבת תוכנית פיתוח חינוכית במקום תוכנית לימודים בית ספרית כשדרת התוכן של בית הספר, (הוראה משמעותית המתחברת הן לעולם הממשי של התלמידים והן לאקטואליה חברתית ותרבותית, יצירת "ארוס פדגוגי" ו"דרמה לימודית" באמצעות מורים שמבטאים עמדה רגשית של אכפתיות נלהבת כלפי גילויים של אמת, צדק ויופי, הפיכת הדעת לאורייניות חיים שמאפשרות ללומדים לזהות את המסרים הערכיים של הסוגיות הנדונות ולכלכל את מעשיהם ביתר תבונה ואחריות ועוד (אלוני, 2005).

תרבות החיים בבית הספר מושתתת על סדירות, על מנהגים וריטואלים קבועים המאפשרים אורח חיים רגוע, מכיל ושגרתי לכל באי בית הספר. במסגרת פתיחת שנת הלימודים הצוות ותלמידי ביה"ס נחשפים לאורחות החיים שהתגבשו. התקנות הינן תוצר של שיעורי מחנך ומעגלי שיח העוסקים בערכים. האמנה הבית ספרית המגבשת אל תוכה תקנות של "עשה" ו"אל תעשה" ומחולקת למספר תחומים העוסקים בתלמידאות:

- (1) תלבושת והופעה חיצונית
- (2) נוכחות (כולל איחורים, חיסורים, הברזות, השתתפות בפעילויות חברתיות ועוד).
- (3) מדדי הערכה (כולל מבחנים, טוהר הבחינות)
- (4) התנהגות ומשמעת (מתוך נקודת הכבוד ההדדי, עישון, סדר ונקיון, שמירת הרכוש ועוד)

בדומה לחלוקה לעולמות התוכן במסמך "אורחות החיים" (תקנון) של בית הספר, כך מצויה החלוקה בספר ההלכה של העולם היהודי, הלכה היא כינוי ביהדות לכלל הדינים והמצוות שעל פיהם מצווה היהודי לנהוג. בהשאלה, המונח מתאר גם את כלל הדינים והמצוות בדתות המבוססות על מערכת דומה, (כגון ההלכה האסלאמית, השריעה). כאשר מתקיים דיון בין החכמים כיצד יש לנהוג על פי היהדות, הדיון נקרא דיון הלכתי, וההכרעה מכונה "פסק הלכה", "הלכה למעשה" או "הלכה". ההלכות והדינים קובצו בידי רבנים לקבצים הלכתיים שונים: הקובץ הראשון הוא המשנה, שנערכה, לפי נושאים, על ידי רבי יהודה הנשיא בארץ ישראל בשנת 220 לספירת הנוצרים לערך. הקבצים הבאים הם התלמוד הבבלי והתלמוד הירושלמי בהם יש לרוב פסיקה, הכרעה בדבר ההלכה. מקובל שאין פוסקים הלכה לפי התלמוד לבד (ויקיפדיה). "מצות עשה על כל אחד מישראל לכתוב לו ספר תורה משלו, אף על פי שהניחו לו אבותיו ספר תורה, שנאמר: ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" (סנהדרין כא ב).

גם בחוק ומשפט המדיניים מופיעים חלוקות ע"פי נושאים: כל הצעת חוק, גם הצעה בעלת סעיף אחד, יש לחלק לסעיפים ממוספרים, וכל סעיף ייוחד לנושא אחר בהצעת החוק, (אם סעיף המסדיר נושא מסוים עוסק בכמה עניינים רצוי לחלקו לסעיפים קטנים ולייחד לכל עניין סעיף קטן). לעתים הסעיף או הסעיף קטן בא לפרט כמה עניינים שיש בהם מן המשותף, במקרה כזה ניתן לחלקו לפסקאות ואף לפסקאות משנה שלהן פתיח משותף. "כאשר החוק המוצע קצר, די בכותרות השוליים כדי להקל על ההתמצאות בו. הוא הדין בחוק שאינו קצר ביותר אך הנושא שבו הוא דן הוא אחיד ומגובש, וחלוקתו לפרקים היא מלאכותית. אך בחוקים ארוכים ובחוקים הדנים בכמה נושאים או נושאי משנה החלוקה לפרקים מקלה על ההבנה וההתמצאות. אם מספר הסעיפים גדול במיוחד יש לשקול אם, נוסף על חלוקתו לפרקים, ראוי לחלקו חלוקה נוספת. כך למשל חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998 מחולק ל"פרקים" ל"סימנים" ול"סעיפים" (מחלקת נוסח החוק, משרד המשפטים, 2008).

המפגש עם התקנון אמור לענות על שאלות כיצד יש לנהוג במקרה כזה או אחר.

במהלך החשיפה של אורחות החיים תעלנה סוגיות לימודיות במהלכן יוצגו דוגמאות לזכויות ולחירות הפרט מול אחריות הקולקטיב. בדברים שנשאה השופטת דורנר בכנס על זכויות אדם שהתקיים במסגרת החטיבה לזכויות אדם שבמרכז האקדמי למשפט ולעסקים רמת גן במאי 2004 טענה כי **"לזכות יסוד יש מחיר חברתי. זו מהותה של זכות יסוד. זכות ללא מחיר היא חסרת ערך ובגדר רטוריקה גרידא"**. כך גם לשמירה על חופש הביטוי יש מחיר של פגיעה באנשים. הדוגמה הבולטת ביותר למחיר שגובות זכויות האדם היא זכויות חברתיות, אשר חזיתית, כמו שלום הציבור וזכויות הקורבנות. עם זאת, אם היינו מסיגים תמיד את זכות הפרט מול אינטרסים קולקטיביים כמו זכות הציבור או זכות הקורבנות, לא היה ערך רב לזכות האדם. הזכות הקולקטיבית של החברה מוגנת על ידי המשטרה, הפרקליטות ובתי המשפט. הקולקטיב מגן על עצמו באמצעות גופים אלה ובדיון, שכן ללא שמירה על שלום הציבור אין אפשרות לשמור על זכויות אדם. אך כנגד הקולקטיב עומדת זכות האדם היחיד. על זכות זו יש להגן.

הבחירה להעמיק בתכנית זו נבעה מהרצון ליצור סביבה בטוחה ומכילה בתוך כפר נוער רב תרבותי, יחד עם הבנה בחשיבות להבניית זהות ערכית ומוסרית כחלק מהעשייה החינוכית-ערכית בבית הספר. ביה"ס "גלים" מעצם היותו בית ספר איזורי המצוי במישור חוף הכרמל מכיל אוכלוסיות שונות ומגוונות, תלמידי ביה"ס מגיעים מישובים שונים לאורך החוף, מקיבוצים, ממושבאים, מישוב עירוני וכן מאגם בתוכו פנימיה אליה מגיעים תלמידים רבים מרחבי הארץ ומהתפוצות.

כדי לבנות מארג חיבורים בין כלל התרבותיות תוך מתן כבוד, סובלנות ושמירה על הווייה החינוכית-חברתית-ערכית בבית ספרית, אנו מבינים את חשיבות ביצירת גבולות והטמעתם באופן מיטבי בקרב באי בית הספר וצריכה לפעול כמערכת הוגנת של שיתוף פעולה בין חבריה. **"שיתוף הפעולה החברתי שיכול לשמש תשתית לדמוקרטיה הליברלית חייב להיות כללים שייתפסו כהוגנים בעיני כל האזרחים. כללים אלו הם כללים של "צדק פוליטי", והם מעין רובד חוקתי המתייחס גם לחלוקה של פירות שיתוף הפעולה החברתי. שרטוט של מערכת כללים כזו אינו עניין פשוט, שכן יש להביא בחשבון שהמדינה הליברלית מורכבת מקבוצות אוכלוסייה שונות (קבוצות אתניות למיניהן, בני תרבויות שונות, קבוצות מרמות סוציו-אקונומיות שונות וכו'), אשר יכולות להיות בעלות תפיסות עולם ואידאולוגיות שונות מאוד. כל קבוצה ותפיסת ה"טוב" שלה או, כמו שרולס כינה זאת, "דוקטרינה מקיפה" משלה. הדוקטרינות המקיפות השונות, שלעיתים אינן מתיישבות זו עם זו, מרכיבות את ה"רב-תרבותיות" או את הפלורליזם המאפיין את החברה הליברלית, ורולס ראה בפלורליזם הזה מאפיין מהותי שלה" (אליאב, 2014).**

הצורך בבחירת המוצר- התאמת התקנון הבית ספרי לפרופיל והחזון הבית ספרי שעודכנו לאחרונה. חשיבות בשמירת אורחות חיים תוך רלוונטיות והתאמתם לערכים החשובים הנבחרים ע"י ביה"ס.

שמירה על אורחות חיים ותקנות ברורות יאפשרו חופש בחירה ופעולה במסגרת הבית ספרית, תוך שמירה על כבוד האדם וחירותו, אחריות אישית וגילויי סובלנות, במסגרת הבית ספרית התומכת ברב התרבויות של כל באיה.

אופן הטמעת התכנית: הנחלת כללים ומוסכמות חברתיות מוטמעים בדרך של הבנה במהלך שיעורים תוך למידה פעילה וחוויתית, העיסוק בערכים וטיפולם יהיה בסיס לעיסוק בהכרח לנורמות וכללים, הן אורחות החיים.

אלוני (2005), גורס כי **"בלי דעת אין שיקול דעת – כי אין מה לשקול, ללא היכרות עם תרבויות העבר נעמוד ללא כלים לפענוח ההווה וללא חזון לכונן את העתיד"**. שתי אמרות אלה מבטאות את הסכנה הגדולה של בורות, ריק תרבותי, שממה מושגית, דלות לשונית ורדידות אסוציאטיבית, את היעדרם של הקשר תרבותי ומסגרת התייחסות שנדרשים כבסיס לכל השוואה רצינית, הבחנה תקפה, הערכה שקולה ושיפוט אחראי. בהתייחסות לתשתיות של השכלה ותרבות כוונתי למערך של ידיעה סדורה ומקפת יחד עם יכולות חשיבה, הבחנה וביטוי שמאפשר לבני אדם לפענח את מציאות חייהם ולפעול בה בדרך מורכבת, יעילה ועתירת משמעות.

בהיותנו בית ספר מכיל ומאפשר, נקיים תהליך דיאלוגי רציף ומתמשך על אורחות חיים מייטיבות בין הורים- מורים ותלמידים. הבנת החשיבות לייצר אורחות חיים משותפים אלו יאפשרו לכל פרט להשתייך לקהילה הבית ספרית.

בישיבות סדורות של נציגות ההורים (ועדות היגוי הנהוגות בביה"ס) יחשפו עקרי התוכנית ויתאפשר דיון ושיח בנושא, אנו מאמינים כי שיתוף נציגי התלמידים והורים המעוניינים לקחת חלק בתהליך גיבוש אורחות החיים, יסייע בידנו לרתום את יתר הגורמים השותפים להטמעת התהליך. " **הספרות המחקרית, ובעיקר הניסיון המעשי המצטבר, מעידים כי יחסים של כבוד הדדי וקיומם של ערוצי תקשורת פתוחים בין ההורים ובין בית הספר משפיעים השפעה גדולה על התלמידים. מגע רציף בין הורים למורים עשוי להפוך את בית הספר למוסד קרוב ומוכר עבור ההורים, המאפשר להם להשפיע על צביונו ולהיות מושפעים ממנו**" (גולדבלט, 2015).

מערכת החינוך רואה בהורים שותפים מלאים בתהליך החינוכי בבית הספר. בהיותם האפטרופוסים החוקיים של ילדיהם, על ההורים מוטלת האחריות לקידום החינוכי והחברתי במידה המיטבית ביותר. כיוון שחלק ניכר מהפעילות החינוכית מתרחשת בבית הספר, אין לתמוה שהורים מבקשים להיות מעורבים בנעשה בין כתליו. להורי התלמידים משאבי ידע וניסיון העשויים לשפר ולהעשיר את עבודת המוסד החינוכי.

"ללא שותפות אמיתית עם ההורים ונשיאה משותפת באחריות לתוצאות החינוכיות, לא נשיג בתי-ספר טובים יותר" (ד"ר שמשון שושני, 2004)

גם במדריך לניהול עבודת בית-הספר וההורים בהוצאת משרד החינוך (2010), מוצג ועד ההורים המוסדי כאחד מ"מנגנוני הגישור" בין ההורים לבין בית-הספר. תפקידם של מנגנוני גישור לשמש אמצעי להעברה רצופה ומסודרת של מידע דו-סטרי בין בית-הספר לבין ההורים או הקהילה. העברת מידע באופן מסודר נועדה ליצור קשרי עבודה טובים בין בית-הספר להורים וכן לאפשר לכל צד להשפיע על זולתו, להתאים את ערכיו ואת הנורמות שלו לפי הבנתו של הצד המשפיע (פרידמן, תש"ן. בתוך שם). דרכי הפעולה והסמכויות של ועד ההורים וכן נוהל ההכרעה בהחלטות שנויות במחלוקת בין הוועד לבין הנהלת בית-הספר מפורטים בחוזר המנהל כללי תשס"ד/4 (א). כדי למנוע תחושות ניכור בין כלל ההורים לבין נציגיהם וכדי להבטיח שיתוף פעולה של ציבור ההורים עם וועד ההורים, אנו מציעים לשתף את כלל ההורים בכל הכיתות בהגדרת תפקידי וועד ההורים המוסדי ובגיבוש תקנון הפעולה שלו. את הפעילות רצוי לקיים במפגשים כיתתיים בראשית שנת הלימודים. בכל שנה יש לעדכן את התקנון לפי הצורך"

"דרכו אינה דרכי ודרכי אינה דרכו,

אבל שנינו הולכים בעקבות הייעוד שלנו

ועל כן אני מכבד אותו" (פאולו קאולו- "האלכימאי")

אנו מאמינים שתהליך חינוכי ומעורבות מכוונת בסביבה חברתית תומכת מאפשרים לתלמידינו התנסות חווייתית מרגשת. החשיפה לטקסטים מעולמות תוכן שונים ומגוונים (אזרחי-יהודי-ציוני) מאפשרת להם להיות חלק מתהליך הפנמת החשיבות ביצירת כללים בהירים לפרטים בתוך הקבוצה. תחושה שתעצים את רגש ההזדהות ותחזק את תחושת ההשתייכות לקביעת כללים אלו.

"בין כותלי בית הספר המפגש ביני לבין חברי הוא סטרילי. שולחנות העבודה (אלה שהיו פעם מעץ צבוע ירוק והיום פשוט פורמיקה) עדיין מלמדים את הילד את גבולות המגע הבין-אישי. ילדים עדיין חורצים בשולחן קו עבה, בינם לבין שכנם לספסל ואומרים זה לזה "אני עד כאן, אתה מכאן". בטיול האחד מושיט לשני יד, עוזר לו לעבור מכשול קשה. חולקים אוכל זה עם זה, פורסים לרעב לחם בסולידריות שאין לה תחליף, במהלכו של קטע קשה, לומדים להכיר ולהתחשב בחולשותיו של הזולת. או לכבד את תכונותיו האישיות. אלה שביום יום נדחקים לעתים לשולי החברה, כי מלכת הכיתה או מלך הבנים מאפילים עליהם, הופכים לרגע למוליכי דעת קהל ודמויות אהודות ואהובות" (אברהם בורג מתוך עיתון "הארץ", מאי 1994).

על בית הספר להקנות תכנים שונים ומגוונים בכלל ומעולם האזרחות בפרט, המציגים את הבסיס ליצירת חברה מתוקנת ודמוקרטית. חברה בה לכל פרט זכויות שוות, תחושת ביטחון והיגיונות ויכולת ללמוד ולמצות את יכולותיו. בית הספר "גלים" ישמש כמיקרו-קוסמוס רב תרבותי ומעצם היותו מרחב רב תרבותי, מצריך הנחות יסוד, שהזהות של הפרט מתגבשת במפגש עם זהויות נוספות. המפגש עם ה"אחר" בביה"ס, בניגוד לתפיסות ליברליות או פלורליסטיות, שאינם מחייבות מפגש אינטנסיבי בין פרטים, כהנחת ייסוד לבירור זהות, הגישה הרב תרבותיות מחייבת זאת. זה לא רק שייכות מוגנת וכבוד, אלא מפגש ודיאלוג זהותי מתמיד בין הזהות הפרטית, אל הזהויות האחרות במכלול החברה.

תשובות לשאלת הזהות היא המשמעות שהאדם יוצק לזהות ומרכיביה. בגרעין הזהות מתארגנות תכונות האדם וכן תפיסת עולמו המכילה סולם ערכים. התכונות והערכים שולטים על תת הזהויות ומשפיעים בצורה דומה במצבים ובזמנים שונים. לפי קניאל (2006), יש לחלק בין שתי קבוצות של תתי זהויות: האחת, אוניברסליות הקיימות בכל התרבויות כמו זהות משפחתית (זהות כהורה וילד), זהות מינית (מגדר), זהות מקצועית, זהות חברתית וזהות של הגוף. והשנייה, מקומיות ותלויות תרבות כמו תת-זהות אידיאולוגית או תת-זהות דתית, תת-זהות פוליטית, אתנית, עדתית, ועוד. ככל שהאדם מתבגר כך יש לו יותר תתי-זהויות. המאפיין המרכזי של גרעין הזהות הוא הצורך להיות ייחודי ושונה מאחרים ובעל ערך עצמי חיובי (קניאל, 2006).

מערכת החינוך במדינה הליברלית צריכה להקנות לתלמידים ידע על כללי הצדק הפוליטי שבבסיס שיתוף הפעולה החברתי ובבסיס המוסדות שבאמצעותם שיתוף פעולה זה מתנהל. שנית, מערכת החינוך צריכה ללמד את התלמידים לכבד כללים אלו ולהכיר בחשיבות שבשמירה עליהם לאורך זמן. שלישית, על מערכת החינוך להכין את הילדים לחיות במדינה שכל האזרחים בה שווים וחופשיים. מדינה שכל אזרח בה יכול לאמץ לעצמו, ליצור או לשנות תפיסות עולם קיימות, ובלבד שאינו חורג ממסגרת הפלורליזם הסביר במסגרת זו התלמידים צריכים ללמוד לכבד את הזר כשווה ולטפח סגולות של תחושת הגיונות, סבירות ופשרה עם אחרים (בל, 2004. בתוך אליאב 2014)

מתווה התכנית:

בית ספר גלים הוא בית רב תרבותי המאמין בשוויון הזדמנויות, אורחות חיים משותפים בקהילה הבית ספרית, הערך כבוד האדם הינו נגזרת של הכלה, סובלנות וסבלנות, זכויות לאחר וכבוד צרכיו, לרב תרבותיות. כל אחד הוא אחד הינו חלק מחברה ולכן לצד החופש והזכויות האישיות, יש לו חובות מוסריות לחברה זו. שיכות הינה צורך – הנע על רצף של איפה אני מכבד את האחרים והיכן הם מכבדים אותי?

"מדינת- ישראל ייחודית במארג המדינות הליברליות. היא מורכבת מגלי עלייה משמעותיים אשר ייבאו אליה קהילות בעלות מאפיינים ייחודיים המעלות שאלות חשובות בנושאים של תרבות, ייחודית ושילוב הקהילות במארג החברתי הכולל. השלוחה המהותית של הרב-תרבותיות רואה בשימור הפלורליזם התרבותי, הלאומי- האתני, הלשוני והדתי ערך שיש לשמרו על-ידי הסדרים מיוחדים, ואפילו – עוגן בסעיף 27 של האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, שאושרה גם על-ידי ישראל: "באותן מדינות שבהן קיימים מיעוטים אתניים, דתיים או לשוניים, לא ישללו מבני אדם המשתייכים למיעוטים אלה את הזכות לקיים את תרבותם, להחזיק בדתם ולשמור על מצוותיה, או להשתמש בלשונם, בצוותא עם החברים האחרים שבקבוצתם." (האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות בתוך רובניסטיין, 2016)

הערכים המרכזיים עליהם נשענת התוכנית הינם ערכי השייכות וכבוד האדם.

"ערכי הכבוד והסובלנות כלפי השונה הם ערכים חשובים בחברה רב תרבותית ועלינו לפתחם בקרב התלמידים. בחברה הישראלית נדרשת אמפתיה כלפי העולים החדשים ותרבותם. אמפתיה היא היכולת של אדם לשים את עצמו בנעליו של אדם אחר, באופן זמני. אמפתיה מאפשרת להבין את העולים, לא מתוך הזדהות והתחברות מלאה, אלא מתוך ראיית קשייהם ורגשותיהם, כלומר: היכולת לחוש את הזולת בלי לוותר על העצמי (משרד החינוך, 2008).

"ילד הגדל בכבוד – יגדל להיות אדם המכבד את הזולת" (יאנוש קורצ'אק)

רכיב הזהות המרכזי הוא "אורח החיים" בביה"ס המושתת על נורמות, שגרות וריטואלים.

חשיבות הטמעתה של הגישה הרב-תרבותית במערכת החינוך גדלה ונעשית מכרעת יותר ויותר בישראל. גובר הצורך לבנות גשרים תרבותיים בין הקבוצות השונות ליצירתה של תרבות אזרחית משותפת. על מערכת החינוך לקבל את השונות בתוך האחדות. על תכניות הלימודים, הן בבתי הספר והן במוסדות להשכלה גבוהה, ליצור תשתית אוריינית משותפת, ולשקף את הצרכים המיוחדים לכל קבוצה וקבוצה על ידי הוספה של תוכני לימוד, שינוי דרכי ההוראה, התייחסות שוויונית לכול, שיח כיתתי-דיאלוגי ויצירה של אקלים בית-ספרי מעצים (גלדי, 2009).

"מדינת ישראל היא- על פי הגדרתה במגילת העצמאות: מדינה יהודית. אופייה היהודי של המדינה מוצא ביטוי בשורה של חוקים, כגון חוק השבות, תש"י - 1050, הקובע בסעיף 1: "כל יהודי זכאי לעלות ארצה", או פקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח - 1948, הקובעת בסעיף 18א (א), כי "שבת ומועדי ישראל... הם ימי המנוחה הקבועים במדינת ישראל". אופייה היהודי של המדינה מוצא ביטוי גם בעובדה שהלשון העברית "היתה ללשון המדינה, ללשון החוק ולשפת כל תחומי החיים" מציאות זו, של מדינה יהודית ריבונית, שאף שיש בידה היכולת להשתית את מערכת החוק והמשפט שלה על יסודות המשפט העברי, שהוא שיטת המשפט הלאומי של עם ישראל - הרי היא בוחרת לאמץ לה מערכת של חוק ומשפט, שבמידה רבה אינה תואמת את המשפט העברי, היא מציאות שלא נדונה כלל במקורותיה הקלאסיים של ההלכה היהודית. "לאור הנחת יסוד זו, אין למצוא במקורותיה הקלאסיים של ההלכה כל דיון בשאלה של מתן הכרה הלכתית למערכת שלימה של חוק ומשפט של מדינה יהודית, שאינה מבוססת על דין תורה. הדיונים המעשיים בשאלה זו לא יכלו לבוא לעולם אלא בעקבות היווצרותה של חברה יהודית בעלת השקפת עולם חילונית, שמצד אחד מבקשת לשמר את זהותה הלאומית היהודית אבל מן הצד האחר אינה רואה כל מחויבות לפעול בכפוף לדין היהודי" (שוחטמן, 1991).

אורחות החיים המשותפים בחברה הישראלית נתונים לאינטראקציה שבין הפן האזרחי לבין האיש-ההלכתי-יהודי:

***דיאלקטיקה - "מדינת חוק"**, משמעותה לכל הדעות: מדינה, שנבחרה קובעים את מהלך חייה והתפתחותה בהתאם לצרכיה ולטובת כל תושביה. "**מדינת הלכה**", משמעותה לכאורה: מדינה, שחייה נקבעים על פי התורה הכתובה והמסורה, וזו אף מחייבת את נבחריה העם לנהוג לפיה. "לכאורה, מדינה יכולה להיות מדינת-חוק או מדינת הלכה, כי שתי האפשרויות הללו נראות כסותרות זו את זו. אין זה נכון, ואדרבא, ההלכה עצמה תובעת מאתנו לנהל מדינת חוק כהגדרתה הנ"ל. כוחה ועצמתה של ההלכה הוא בזה, שעיקרי הלכותיה – ניתנו מאת קורא הדורות מראש, הצופה ומביט עד סוף כל הדורות. ולכן ניתן למצוא בה פתרונות לבעיות החיים שבכל דור ודור. מכאן הסיבה שאין למצוא בתורה דרכי חיים מוגדרות, משטר מדיני או כלכלי ברור ומוגדר, כי זה יכול היה להתאים לצורת חיים מסוימת, ולתקופת זמן מסוימת, ותורה הלא ניתנת לדורות עולם. לכן, נמצאים בתורה למעשה, יסודות ועקרונות בלבד, על פיהם ניתן לבנות צורות חיים שונות בתקופות שונות, ובתנאים שונים. ולכן, מוצאים אנו שינויים כבירים מתקופת התורה לנביאים, מהם למשנה וממנה לתלמוד, וממנו לדורות וגלויות שונים, והכול עפ"י חכמי ישראל. (הרב ח"ד הלוי, התורה והמדינה, בתוך יסודות-מכללת הרצוג).

שורשיהם של אחדים מחוקי מדינת ישראל נעוצים בהלכה היהודית, ישנם חוקים רבים המסתמכים על היהדות, ובכלל זה מערכת של בתי דין רבניים הפועלת מכוח החוק. כל אלו ועוד מציירים תמונה של מדינה שאין בה הפרדה בין דת ומדינה.

כבר ב-1953, פרופ' לייבוויץ מצא עצמו דן בסוגיית החיבור בין הדת לחוקה: "היהדות הדתית הרשמית המאורגנת, המיוצגת ע"י מוסדותיה הרבניים וע"י מפלגותיה הפוליטיות - מעולם לא חשבה על ההנחות האמוניות והרעיוניות הללו בשעה שהצטרפה למפעל הציוני ולמבצע הקמת המדינה ובוודאי שלא חשבה על משמעותם מבחינת ההלכה-למעשה. היא נגררה אחרי הציונות

והממלכתיות מתוך רגש לאומי ופאטריטיזם יהודי, שעליהם חיפתה בפראזיאולוגיה הדתית, ואילו למעשה לא היה בפעולתה שום תוכן דתי. לפיכך היא היום חסרת ישע מבחינה רעיונית נוכח המציאות החדשה שהיא בעצמה סייעה להתהוותה, והיא מחפשת באופן נואש תיאום בין מציאות זו ובין תפיסה

הלכתית שאינה מכירה כלל במציאות זו. דבר זה מביא בהכרח לידי סחר-מכר של ערכים דתיים לצרכי אינטרסים ציבוריים-כיתתיים, והוא הסיבה לאזלת-היד הרעיונית ולפשיטת-הרגל המוסרית של היהדות הדתית במדינה. אם זוהי הטענה -הרי אני מסכים לה, ואני סבור שליהדות דתית זו אין תקנה".

אין חובת שמירת המצוות על מנת לעגן את החוקה במרחב ההלכתי, הזהות היהודית ענפה ומאגדת לתוכה טווח גדול ורחב יותר משומרי מצוות ועד ליהודים חילוניים, "העדר יומרה רוחנית אינה צריכה להוביל לאבדן התביעה הפנימית לחיים משמעותיים, אלא להעניק לה פנים חדשות.

במקום להתפנק ברגשות אשמה, מוטב לו לאדם שייטול אחריות מלאה על חייו ויבין שעבודת הבורא האמיתית נתבעת ממנו גם אם אין הוא נמנה על ה"דוסים". אין לאיש "היתר" להחמיץ את החיים ולוותר על התביעה האמיתית המוצגת אלינו מידי הבורא, זה שמצוי מעל למודלים שלנו ושחותמו נותר תמיד אמת. נמצא שהן עבור היהודי המתרפק על התורה והמצוות, והן עבור חברו המוצא עצמו במקומות אחרים, אין דבר היכול לשחרר מחיפוש האמת ומעמידה חשופה של אדם לפני בוראו. אלה יכולים לשמש מורי דרך, מקור השראה וקריאת כיוון, וטוב להם שישמשו גם מודל לחיקוי, ובלבד שהאדם נותר נאמן לאמיתותו ועומד לבדו מאחורי הכרעותיו ודרכי חייו (שורק, 2014).

דוגמה מעשית בה החוק וההלכה חובקים גירסותיהם היא "אין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולין לעמוד בה" (בבלי עבודה זרה) הטענה הנתמכת ב"חוק שאין הציבור יכול לעמוד בו -בטל"

דוגמה נוספת בקביעת העיקרון של קיום יום מנוחה שבועי בשבת חתר המחוקק להגשים שתי מטרות משולבות: ראשית, מטרה חברתית, לפיה ראוי לייחד יום מנוחה שבועי לכל אדם כדי שיוכל לנוח בו ממלאכתו, לשהות עם משפחתו או בחברת ידידים ולהתפנות לנופש ולבידור לפי בחירתו והעדפותיו. כן נועד יום המנוחה להגן על בריאותו של העובד ולהבטיח תנאי עבודה הוגנים. שנית, הוועדת המנוחה בשבת נעשתה על רקע ציווי ההלכה ומסורת ישראל (מאיר שמגר- נשיא בית המשפט העליון).

***הסכמה והשלמת פרטים חסרים** – מדינת חוק ומדינת הלכה, אינן סותרות זו את זו במאומה, ולמען האמת, הרי הן משלימות זו את זו. ההלכה עצמה מטילה על המלכות או יורשיה, כל מנהיגות מוסמכת וחוקית, להתקין תקנות ולחוקק חוקים התואמים את צרכי החיים והתפתחותם, כי תורה עצמה לא באו למעשה אלא יסודות ועקרונות, על פיהם ובהתאם להם אנו חייבים לכוון את חוקינו. וזאת היא מעלתה וחשיבותה של תורה, אילו הייתה נותנת לנו חוקים רבים ברורים ומוגדרים המקיפים את כל מערכות החיים לכל פרטיהם, ועליהם אין יותר מה להוסיף, היה ללא ספק כולל, בראש וראשונה, כמה כרכים עבי קרס, וכעבור דורות מעטים בלבד היה מתיישן לחלוטין. ואילו עתה כל חוקיה ומשפטיה של תורה קיימים ועומדים בכל מלוא

רענותם לדורות עולם על פיהם בונה לו כל דור משטר חיים הרצוי לו. מנקודת ראות זאת ראוי היה, שהכנסת טרם תדון בחוק כל שהוא, תזמין אליה תלמיד-חכם, הבקי בהלכה, והלן בעולמה של הלכה, שירצה בפניהם, על דעת תורה בחוק הנדון. דבר זה יעשיר את הידע של המחוקקים מבחינה יהודית-הלכתית, ויסייע בידם לתאם חוק מודרני שהמדינה זקוקה לו לפי צרכי התפתחותה על יסודות ההלכה, שעליה נאמר: "ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נותן לפניכם היום"... ויבאמר בבהירות, לזאת אין לקרוא בשום פנים "חקיקה דתית", איפכא מסתברא, זו "חקיקה חילונית" המבוססת על ההלכה (יסודות, מכללת הרצוג).

החוקים והתקנות הקבועים מטרתם לייצר מרחב אחיד לקבוצות ואוכלוסיה רב תרבותית, ניתן למצוא תקנות שנתמכות בדת ואף מפרטות ומשלמות את הקבוע בהם. הרמב"ם מוסיף ואף מרחיב את הנדרש במידה ואכן נגזרה כזו: **"הגזרה בטלה, ואין רשאים לכופ את העם לנהוג על פיה"** (הלכות ממרים, פרק ב, הלכה ו). אם גזרו בית דין גזרה על הציבור, מתוך שסברו שרוב הציבור יכולים לעמוד בה, ואחר שנגזרה הגזרה פקפקו בה העם ולא פשטה ברוב הקהל.

***קונפליקט** – פעמים החוק הציבורי מנוגד להלכה או לחופש הפרטים בחברה ויש הרואים בחלק מהחקיקה הדתית בישראל כמייצגת כפייה דתית כדוגמת איסור להפעלת תחבורה ציבורית בימי מנוחה בקו שירות (על פי פקודת התעבורה על שר התחבורה) "להתחשב ככל שניתן במסורת ישראל בכל הנוגע לאיסור תנועת כלי רכב בימי מנוחה". מכוח הוראה זו נקבע בתקנה 386א כי לא יינתן רישיון קו להפעלת אוטובוס בימי מנוחה, אלא במקרים בהם קו השירות משרת נוסעים לבית חולים... הציבור החילוני רואה בחוק זה כגזרה המפלה את חופש התנועה שלהם ופוגעת בו.

מבחינה דמוקרטית זכאי כל אדם לחופש דת. החוק אינו אמור לכפות אדם על אמונתו, כשם שהוא אינו אמור לכפות על אדם חילוני לקיים מצוות. אולם כאן יש הבחנה חשובה בין עניין פרטי ועניין ציבורי. "השאלה מה קורה כאשר ננקטת מדיניות ממשלתית הנתפסת ע"י רבנים או מנהיגים מסוימים כמנוגדת להלכה. הדוגמא הידועה היא כמובן פינוי ימית או ההתנתקות. עולה השאלה "האם מבחינה הלכתית (ודמוקרטית) חייב הפרט למלא אחר החוק (הנגזר ממדיניות מסוימת) שלפי מיטב הבנתו מנוגד להלכה? באופן יותר ממוקד עולה השאלה האם יש לסרב פקודה במקרה וחייל מקבל פקודה לעשות זאת".

הרבנים הנקין, אריאל ובן-נון סבורים כי במידה וישנה דעה תורנית כל שהיא עליה ניתן לבסס את העמדה הזו, השלטון זכאי לקדמה, ועל הפרט לציית לה. רבנים אחרים, כמו הרב מלמד סבורים כי אם אדם נוקט בעמדה הלכתית מסוימת, והשלטון תובע ממנו להתנהג בניגוד לה, חובה עליו לא לקבל את צו השלטון, גם אם הוא מגבה את דעתו בשיטה הלכתית.

הרב אבינר אומר שבמצוות כלליות – מלחמה, כיבוש הארץ וכולי – האחריות עליהן היא לכלל ישראל. אם נציגו קובעים כי אין לקיימן אין ליחיד כל חובה, ולכן אין הוא עושה עבירה בקבלו את הוראת השלטון גם אם היא מנוגדת להלכה.

הרב ליכטנשטיין סובר כי בעניינים הקשורים לצבא כל סרבנות תפורר את הצבא ולכן היא מהווה פיקוח נפש שבעטיו ניתן להתיר ביצוע עבירה אף במקרה של ספק" (מכללת הרצוג- יסודות).

שוחטמן (1991), במאמרו הדן בסוגיית הקשרים בין הדת וההלכה לחוק ולמשפט, הוא מתייחס לעיקרון "שלטון החוק" בזיקה לנושא הדיון. משמעותו של עיקרון זה, שהוא מן היסודות החשובים של המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל - החוק חל באופן שווה על הכל, כולל השלטון עצמו וזרועותיו, ושהוא הבסיס היחיד לקביעת זכויות וחובות של אדם בחברה. משמעותו של עיקרון זה היא, שכאשר קיימת התנגשות בין חוק המדינה ובין ההלכה הדתית - חוק המדינה גובר.

למעשה, "חובת הציות לחוק נובעת מהכלל של דינא דמלכותא: דינא אם החוק סותר את ההלכה אסור לציית לו, אך בהלכות של דיני ממונות בכלל הוא הכלל כמנהג המדינה. הנושא של זכויות יוצרים הוא נושא מסובך יש אומרים שאף ההלכה עצמה אוסרת" (הרב ברוך קהת, אתר כיפה, 2006).

מכאן שניתן לדון בערכים כמו "חרות" אישית וחופש פעולה המתנגש ב"כבוד" הרוב ואמונת הכלל

"ברגע שאנשי מקצוע יהיו מודעים לאופי, לתכונות ולמאפיינים של קבוצות שונות, הם ייווכחו כי הם יותר ספונטניים, בעלי אבחנה ומיומנות בעבודתם" (ג'ראט פ' בנסון)

הדילמה המרכזית: זכויות וחירות הפרט מול אחריות הקולקטיב

היכן חופש הפרט והביטוי העצמי עשוי לפגוע בכלל וטובת הרוב?

"איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם?" (רבן יוחנן בן זכאי)

"כאשר אינטרס חברתי גובר על זכות הפרט, עדיין יש לנסות ולמזער את הפגיעה במידת האפשר. האיזון המידתי שונה מהאיזון האופקי שבין שתי זכויות אדם. לכן הצבת זכות הקולקטיב כנגד זכות האדם של היחיד מאיינת את ההגנה על זכויות אדם" (דורנר, 2004).

השאלה המובילה: כיצד נוכל להטמיע את יישום התקנון לטובת הכלל תוך מתן אפשרות ביטוי עצמי וחופש לפרט?

"ברור שכל מעשה חוקי הריהו מבחינת מה מעשה צדק.

החוקים מצהירים את הצהרותיהם על כל עניין ועניין,

כשפניהם אל טובתם הכללית של כלל האזרחים.

עד שמבחינה מסוימת קוראים אנו לאותן הפעולות 'צודקות'

שיש בהן כדי ליצור ולקיים לחברה המדינית את האושר ומרכיביו"

(אריסטו, אתיקה)

פריסת הליבה הערכית של התכנית:

"התבונה הטהורה מתבצעת מעצמה ומעניקה לאדם את החוק האוניברסאלי שאנו מכנים מוסר" עמנואל קאנט

חזון בית הספר לאן?	ערכים למה?	הגורם המארגן מה?	גרעיני המומחיות (נוסחת עבודה) איך?
- בית הספר הוא בית רב תרבותי המאמין בשוויון הזדמנויות.	- תחושת מוגנות, שייכות ויכולת ביטוי אישית	צומחים בחממ"ה – חינוך אישי	באמצעות חשיפת אורחות החיים לכל באי ביה"ס, באמצעות פדגוגיה "מדברת" ערכים
- בגלים החינוך והדוגמה האישית יתוו את דרכם של התלמידים למצוינות אישית ולהצטיינות לימודית וחברתית.	- יצירת אקלים חינוכי מייטבי	מצוינות מנהיגות	למידה חוויתית בזיקה ישירה להווייה החינוכית-ערכית בביה"ס.
	- חיזוק המעורבות החברתית והכרת המאחד והמייחד את הפרט בחברה.	הגשמה עצמית	עבודת צוות
	- חיזוק יחס של כבוד ואחריות לחברה ולקהילת ביי"ס וחוף כרמל		בקרה- שינוי והתחדשות

מטרות לפיתוח המוצר:

- ✓ ראית התלמיד כפרט ייחודי וכחלק ממארג אנושי בקהילת בית הספר.
- ✓ טיפוח כבוד הדדי ואחריות קולקטיבית.
- ✓ חיזוק סובלנות וערכות הדדית בין התלמידים.
- ✓ העלאת תחושת המוגנות והאקלים החינוכי (סביבה בטוחה ומקדמת למידה)
- ✓ להגדיר ולאגד במסמך אחד את תחומי המעורבות, השותפות והאחריות בבית הספר ואת הזכויות ואת החובות של התלמיד במערכת החינוך ובביה"ס.
- ✓ לטפח מעורבות, שותפות ואחריות של כל הגורמים הקשורים בחיי בית הספר.
- ✓ להביא להגדרת תחומי המעורבות, השותפות והאחריות של התלמידים בתהליך קבלת ההחלטות בבית הספר ובאכיפתן.
- ✓ שקיפות: להביא לידיעת אוכלוסיית בית הספר, באופן ברור ובפומבי, את החובות והזכויות של כל פרט ודרך אכיפתן.
- ✓ לטפח ערוצי תקשורת ופעולה משותפים בין כל הגורמים המעורבים בחיי בית הספר.
- ✓ טיפוח וקידום שיח מברר זהות יהודית, ציונית, אזרחית ודמוקרטית.
- ✓ קידום שיח דיאלוגי בין הפרטים ובין הפרטים לכללי, כמצע לשיח מברר זהות שבבסיסו המפגש עם האחר (כרכיב זהות).

"... שכל יחיד יבין שטובתו וטובת הציבור אחד הוא ובזה יבוא העולם על תיקונו המלא"

(הרב יהודה הלוי)

תוכנית "החיים בגלים" חשיבות וממשקים לתחומים השונים:

התחום האישי:

צדרכים (2009), מציעה להתייחס ל"ואהבת", (ואהבת לרעך כמוך" ויקרא יט') כבקשה להקדים את אהבת העצמי לאהבת האחר, היא טוענת שהדרך לאהבת העצמי מצריכה תהליך של חקירה-חיפוש-גילוי-הכרה – במילים אחרות, ידיעת העצמי. תהליך שאינו קל ואינו מובן מאליו, הכרות עם העצמי האמיתי וקבלתו יכולה לסלול דרך בטוחה לקבלת 'האחר'.

- ✓ העצמה אישית של הפרטים בקהילה הבית ספרית תוך חיבור והגברת תחושת השייכות לכלל.
- ✓ פיתוח חשיבה ביקורתית
- ✓ האבחנה בין ביטוי אישי לפגיעה בקולקטיב – שמירה על נורמות ומוסכמות
- ✓ לכל פרט בבית הספר יש הזכות לחופש ביטוי, לפרטיות, לקבלת מידע, להליך הוגן ולכבוד.
- ✓ חובה על בית הספר לאפשר מימוש זכויות אלו, בהתאם לאופיו של בית הספר ולצביונו.
- ✓ חופש ביטוי : כל פרט רשאי להתבטא בעל פה ובכתב, בכל תחומי החיים, ובכלל זה בנושאים השנויים במחלוקת, כל עוד אין בדברים משום פגיעה בכבוד האדם ובאמונותיו. בהתבטאויות תהיה הקפדה על תרבות הדיבור.
- לכל פרט בבית הספר הזכות להביע עמדה, לבקר ולהציע הצעות לשיפורים בנושאים הנוגעים לאורח החיים בבית הספר.
- על בית הספר להבטיח קיום מסגרות הולמות וכלים המאפשרים לכל פרט להביע את עמדותיו, את הצעותיו ואת ביקורתו בנושאים הנוגעים לבית הספר.
- ✓ שמירה על פרטיות : כל פרט במסגרת בית הספר זכאי לכיבוד פרטיותו, רגשותיו, רכושו והישגיו. לא יעשה פרט שימוש לרעה במידע על אחרים הנמצא ברשותו, ולא ימסור מידע עליהם בניגוד לרצונם. רישומים ומידע שנאספו לגבי הפרט בבית הספר, כגון מידע בתיק אישי, תוצאות מבחני אבחון, תיק רפואי וכו', יישארו חסויים, ויובטח כי לא יועבר אלא לגורמים המוסמכים לכך בלבד, על פי הנחיות משרד החינוך והתרבות והרשויות המוסמכות.
- ✓ קבלת מידע : לכל פרט בבית הספר הזכות לקבל מידע מלא על זכויותיו ועל חובותיו בבית הספר. זכותם של התלמידים והוריהם לקבל מידע שוטף ומעודכן על תפקוד התלמיד בבית הספר. לתלמידים הזכות להיחשף למגוון של עובדות, דעות, רעיונות וערכים, כדי שיוכלו לגבש את השקפת עולמם, זאת בהתאם לאופיו ולצביונו של בית הספר.

"חשיבה על הזהות האנושית התחוללה כאשר גברה המודעות לכך שהאדם אינו יחיד אוטרכי, המעצב את זהותו מתוך התייחסותו לעצמו ולהיסטוריה הספציפית שלו. בהדרגה גברה המודעות לכך שהאדם הוא חלק מקהילה תרבותית, המכונן ומעצב את זהותו מתוך התייחסות למורשת ההיסטורית והתרבותית. זהות מתכוננת באופן רב-תרבותי ובאופן סינכרוני, בדרך של דיאלוג עם תרבויות אחרות ועם בני אדם הממוקמים בתרבויות אחרות... בדיאלוג זה האדם מגלה אפשרויות חדשות, שחלקן עשוי להיות רלוונטי לגביו. הוא לומד גם על מה שהוא כבר, ועל השוני שבינו לבין חבריה של תרבות אחרת" (מאוטרנ ואחרים 1998, בתוך בניה, 2000)

התחום החברתי:

אורח החיים בבית הספר מבטא את התפיסה החינוכית-חברתית-ערכית של המוסד החינוכי ומהווה בסיס ללמידה ולהתפתחות. כדי ליצור אקלים המאפשר למידה, התנסות והתפתחות יש לבנות מערכת יחסים בינאישית פתוחה וסובלנית, לטפח נורמות התנהגות, להביא ליחס של כבוד והתחשבות בצרכים הייחודיים של הפרט בתוך הקהילה הבית ספרית.

פיליפ ג'קסון, במאמרו "הפרקטיקה של ההוראה", מתאר את מה שהוא מכנה "הנחת הזהות המשותפת". כך הוא כותב (בתרגום חופשי): **"מורים רבים פועלים מתוך מה שאני מכנה "ההנחה של זהות משותפת" עם תלמידיהם. היבט אחד של הנחה זו שנדמה כמשותף בעיני מרבית המורים ביחס לתלמידיהם הוא "המטען התרבותי המשותף שלנו". מה כולל המטען הזה קשה לומר, אבל חלק גדול מתוכנו מובן מספיק — הוא כולל שפה משותפת וידע עממי מהסוג המכונה "מקובל", כמו ידע על גיבורי תרבות, העדפות רוחות, מנהגים ונימוסים יומיומיים. כל אלה מאפשרים לאנשים "להרגיש בבית" ולהתנהג באופן מובן בהקשר תרבותי מסוים"** (בניה, 2000).

- ✓ מפגשים ומעגלי שיח מונחים ע"י המחנכים בהדגשת ערכי הכבוד, החברות, שיתוף הפעולה והערבות ההדדית.
- ✓ חשיפה והכרות עם האוכלוסיות הייחודיות בביה"ס. מתן ביטוי אישי תוך סובלות במסגרת הכיתתית, השכבתית והבית ספרית.
- ✓ חשיפת אורחות החיים (התקנון) ופירסומם באינטרנט ותליה של תקציר בכיתות.
- ✓ הגברת מעורבותם של ההורים והתלמידים בעיצוב מאפייניו ותכניו של בית הספר – כולל תרומת ההורים בהעשרת תוכני התקנונים וההסדרים הבית-ספריים, שיתופי פעולה עם ארגונים חברתיים בקהילה ועידוד אזרחות פעילה המכוונת לסילוק עוולות חברתיות ולהבטחת שלמותם ותקינותם של המרחב הציבורי והסביבה (אלוני, 2005).

"הטענה בדבר זכותם של מיעוטים להגנה על תרבותם ואורח חייהם (הזכות לתרבות), ובדבר חובתה של חברה ליברלית שיש בה מיעוטים תרבותיים לספק את התנאים הנדרשים לקיומה של חברה רבת-תרבותית, היא מבוססת על הדרישה להוסיף לזכויות המשותפות המגיעות לכל אזרח במדינה זכויות פרטיקולריות לחברי קבוצות המיעוט, שמטרתן לאפשר להם לקיים את דרך חייהם המיוחדת, הנובעת מתרבותם, מתוך הנחה שרק כך יושג שוויון אמיתי בין כל אזרחי המדינה" (קימליקה, בתוך שטופלר, 2012)

התחום הארגוני:

- ✓ תוכנית הספירלית, שכבתית ומדורגת, בהתייחסות לארבעת החלקים במסמך "אורחות החיים" והתכנים הנלמדים.
- ✓ פרקטיקות לימודיות – למידה מבוססת מקום ואנשים, למידה פעילה, ביקורים בפנימיה ומקומות נוספים בכפר.
- ✓ התייחסות לקהילה – השפעה/מעורבות.

"חוק זה היכולת של בני אדם כקבוצה להקטין את הפער בין המצוי לבין הרצוי." משה הלברטל

התחום הלימודי- חינוכי- ערכי :

- ✓ למידה מולטי-דיסציפלינארית העוסקת בערכי הליבה הבית ספריים.
- ✓ עיסוק תמידי באורחות החיים, בשיח ובאכיפתו.
- ✓ למידה חוויתית ועיסוק בתכני המסמך (אורחות החיים), תוך מתן דגש על שיח בערכים הבית ספריים הנבחרים וגיבוש עמדה אישית, שיח זהות וחיבור אישי.
- ✓ חינוך חברתי – חיזוק המעורבות החברתית והכרת השונות והייחודיות של הפרט בחברה.
- ✓ חינוך סביבתי- חיזוק יחס של כבוד ואחריות לסביבה ולקהילה
- ✓ תחומי לימוד שעשויים להיות רלוונטים לעיסוק בחוק ובמנהג: אזרחות (חוק במדינה דמוקרטית, זכויות ועוד), תנ"ך (החוק המקראי, היחס לחוק, החוק לביטוי מוסרי, התנגדות לחוק- אברהם מתנגד להריסת סדום למשל), מדעים: חוק טבעי, מתמטיקה: הפילוסופיה של האקסיומה ועוד ועוד.

"האמת היא ששלושת העצמים – אדם, אלוהים, עולם – ראשונים ואחרונים לכל מחשבה... הניסיון ככל שיעמיק חדור, יגלה באדם רק את האנושי, בעולם רק את העולמי ובאלוהים רק את האלוהי." (פרנץ רוזנצווייג)

מערכי שיעור

לכיתה ז' לדוגמה

בנושא: חוקים, למה צריך חוקים בכלל?

מועד השיעור חודש ספטמבר											
הערכות לקראת השיעור דף תרגילים לתלמיד הכולל פעולות חשבון שונות. (חיבור, חיסור, כפל, חילוק, חזקות וסוגריים) ראו קובץ מצורף.											
מטרות השיעור: א. הבניית מושג החוק כנורמות חברתיות (קולקטיב). מול חוקי המתמטיקה המבוססים על הגיון. ב. התלמיד יבין חשיבות השימוש בחוקים מתמטיים כשפה משותפת כלל עולמית.											
רציונל השיעור: בכל חברה ובכל מסגרת מצויים כללים שמטרתם לאפשר לכל הפרטים בחברה לפעול בשפה אחידה. המתמטיקה הינה שפה בין לאומית, המאפשרת שיח מתמטי עולמי, ללא צורך בידיעת השפה המדוברת במדינה מסוימת. שיעור זה יחבר בין הערכים הבית ספריים לבין החוקים המתמטיים.											
מהלך השיעור <table border="1"> <tr> <td data-bbox="79 1052 965 1122"> אורך השיעור 45 דקות שיעור אחד. </td><td data-bbox="965 1052 1281 1122"></td></tr> <tr> <td data-bbox="79 1122 965 1191"> פתיחה 10 דקות שיח על מושג "מהו חוק", חלוקת דפי עבודה. </td><td data-bbox="965 1122 1281 1191"></td></tr> <tr> <td data-bbox="79 1191 965 1261"> התנסות 10 דקות כל תלמיד מתבקש לפתור את התרגילים לפי הבנתו. </td><td data-bbox="965 1191 1281 1261"></td></tr> <tr> <td data-bbox="79 1261 965 1375"> המשגה 15 דקות התלמידים מתבקשים לומר, את הפתרונות שקבלו, ולהסביר את הדרך בה בחרו לפתור. מעלים את הדילמה, מדוע יצאו תוצאות שונות. </td><td data-bbox="965 1261 1281 1375"></td></tr> <tr> <td data-bbox="79 1375 965 1480"> סגירה 10 דקות המחשת חשיבות החוקים ע"י מתן דוגמאות בשיתוף עם תלמידי הכיתה. דף עבודה מסכם. </td><td data-bbox="965 1375 1281 1480"></td></tr> </table>	אורך השיעור 45 דקות שיעור אחד.		פתיחה 10 דקות שיח על מושג "מהו חוק", חלוקת דפי עבודה.		התנסות 10 דקות כל תלמיד מתבקש לפתור את התרגילים לפי הבנתו.		המשגה 15 דקות התלמידים מתבקשים לומר, את הפתרונות שקבלו, ולהסביר את הדרך בה בחרו לפתור. מעלים את הדילמה, מדוע יצאו תוצאות שונות.		סגירה 10 דקות המחשת חשיבות החוקים ע"י מתן דוגמאות בשיתוף עם תלמידי הכיתה. דף עבודה מסכם.		
אורך השיעור 45 דקות שיעור אחד.											
פתיחה 10 דקות שיח על מושג "מהו חוק", חלוקת דפי עבודה.											
התנסות 10 דקות כל תלמיד מתבקש לפתור את התרגילים לפי הבנתו.											
המשגה 15 דקות התלמידים מתבקשים לומר, את הפתרונות שקבלו, ולהסביר את הדרך בה בחרו לפתור. מעלים את הדילמה, מדוע יצאו תוצאות שונות.											
סגירה 10 דקות המחשת חשיבות החוקים ע"י מתן דוגמאות בשיתוף עם תלמידי הכיתה. דף עבודה מסכם.											

דף עבודה 1

כתבו תרגילי כפל או חזקה

א. $23 + 23 + 23 + 23 =$ _____

ב. $5 \times 5 \times 5 \times 5 \times 5 =$ _____

ג. $0 \times 0 \times 0 =$ _____

ד. $1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 =$ _____

ה. $0 + 0 + 0 + 0 =$ _____

ו. $8 \times 8 \times 8 =$ _____

השלימו את הטבלה הבאה לפי הדוגמה:

תרגיל	כתיב חזקה	במילים
$2 \times 2 \times 2$	2^3	2 בחזקת 3
$4 \times 4 \times 4 \times 4 \times 4$		
		3 בחזקת 4
	7^6	
8×8		
	3^7	
	5^8	
	1^6	

דף עבודה 2

פתרו את התרגילים הבאים :

$$(1^8 + 20^2) \times 2 : 100 =$$

$$4^2 + 2^2 - 3 =$$

$$8^2 + 8^2 - (3 \times 4) =$$

$$(9^2 - 3^2) : 8 =$$

$$6^2 + 9 - 3^3 =$$

$$8^2 + (4^2 : 2^2) - 60 =$$

$$2^5 + 5^2 =$$

עבודה נעימה

דף עבודה מסכם 3

פתרו את התרגילים הבאים : על פי חוקי סדר פעולות חשבון עם חזקות, על ידי הצגת דרך פתרון כל התרגילים.

1. $2^3 \cdot 4^4 =$

2. $2^8 + 3 \cdot 8^3 =$

3. $2^3 \cdot (4+20) =$

4. $(3 \cdot 4) + 3^3 =$

5. $4^2 + 2^2 - 3 =$

עבודה נעימה!!

תקנון בית ספרי /תשע"ט (כפי שפורסם באתר ביה"ס 2017)

ביה"ס העל יסודי "גלים" הנו מוסד חינוכי. כמוסד חינוכי נדרש הצוות החינוכי לקבוע נורמות התנהגות ותפקוד ראויים לצד עשייה חינוכית ולימודית, עליו לשמש דוגמה ביישום העקרונות החינוכיים ובחינוך לקראתם. על מנת שנוכל לחנך לאהבת הדעת, התרבות, האדם והסביבה ועל מנת לקיים בבית ספרנו אורח חיים המתאים לערכים בהם אנו מאמינים, יש ליצור שקיפות ושפה אחידה בתוך ביה"ס בין מורים, לתלמידים ולהורים, ולשמור על נורמות וכללים של "עשה ואל תעשה". התקנון הבית ספרי מבוסס על ערך כבוד הדדי בין כל השותפים לקהילת ביה"ס והוא מושתת על תקנות ונהלים בכפיפות מלאה לחוזרי המנכ"ל של משרד החינוך, לכל תקנה נוסח מדרג תגובות במקרה של הפרת ההתנהגויות המצופות.

אנו תקווה שכל אחד מבאי ביה"ס ימצא את הדרך להשתלב כראוי בחיי בית הספר, תוך קיום הנהלים והתקנות. במידה ונממש את התקנון כהלכה, יתאפשר לכולם לחוש בבית הספר מוגנות, וודאות ובטחון ומכאן כולנו נצמח.

בברכה,

הנהלת ביה"ס

והצוות החינוכי

"אורחות חיים" / תקנון – סעיף תלבושת והופעה חיצונית

דילמה / סוגיה לדיון: **ביטוי אישי מול אחדות הקולקטיב**

"יהי כבוד חברך, חביב עליך כשלך"
(משנה-סוכן אר"ט)

"התלבושת האחידה מהווה מסגרת, המחנכת לצניעות ומגבירה את תחושת הסולידריות בין התלמידים בבית הספר. התלבושת האחידה גם תורמת לשוויוניות ולצמצום פערים חברתיים וכלכליים בין התלמידים, וכן עשויה להקל על הנטל הכלכלי הכבד המוטל על ההורים" (משרד החינוך)

"מצב הטבע הוא שוויוני מיסודו" (מרק טווין)
"אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבו שאולין שלא לבייש את מי שאין לו" (מכילתא דתנ"א, פ"ג קכ"ז, משנה א' ע"א, ר"ז כ"ז)

"אין להעלות על הדעת כי בגדים טובים עושים אנשים משובחים יותר כפי שאי אפשר לומר שטעות טובות עושות ציפורים משובחות יותר" (אפלטון)

"התלבושת האחידה נתפסה גם ככלי התורם לשוויון בין כל התלמידים, לדבריו, יש לפתח קודי לבוש ומדיניות תלבושת האחידה." (הנשיא קלינטון, 1996 - ד"ר אסתר מצר האומה)

"תמונה עולה בזיכרון: בחולצת דיאולן מכופתרת, תכולה, שצווארונה הנוקשה מעקצץ את עור הילדות העדין... אין ספק: היינו תמימים יותר, ילדותיים יותר, נהנים פחות אחרי סמלי סטטוס ומותגים וגם אלימים פחות." (מייקל דרואי)
"בגדים עושים את האדם" (מרק טווין)

"אורחות חיים" / תקנון – סעיף נוכחות (איחורים, חיסורים והשתתפות בפעילויות חברתיות)

דילמה / סוגיה לדיון: חופש בחירה מול עמידה במוסכמות

"קציני הביקור הסדיר אחראים לדאוג ליישומו של חוק לימוד חובה מגן ועד סיום כיתה י"ב. תפקידו של קצין ביקור סדיר לוודא נוכחות סדירה (ובאחריות מנהל המוסד לדאוג לנכחות התלמידים במוסד) ומניעת נשירת תלמידים ממערכת החינוך" (מאגן החינוך)

"לכל זמן, ועת לכל חפץ תחת השמים, עת ללדת ועת למות, עת לטעם ועת לעקור נטוע. עת להרוג ועת לרפוא, עת לפרוץ ועת לבנות. ... עת לאהב ועת לשנא. עת מלחמה ועת שלום" (קהלת, ז' א')

"אני חושב, משמע אני קיים." (מקס דקארט)

"דבר אינו חסר כמו נוכחות המחשבה" (אנטואן דה ריווארז)

"בו זומא אומר: איזהו מכובד? המכבד את הבריות." (אבות ד' א')

"ברור שכל מעשה חוקי הוא מבחינת מעשה צדק. עד שמבחינה מסוימת קוראים אנו לאותן הפעולות 'צדקות' שיש בהן כדי ליצור ולקיים לחברה המדינית את האושר ומרכיביו" (אריסטו)

"אני אבא שמשקיע הרבה בעצמו. כל הזמן עושה מוזיקה. אני מקווה שהילדים לומדים ממני את מה שאני למדתי מאבא שלי – להתמיד. אני מישוו שנושה הרבה זמן אותו הדבר. אבל בכל הזדמנות שיש לי להיות עם הילדים, אני איתם. עצם הנוכחות שלי כל הזמן בבית זה סוג של חינוך" (אריק ג'ונסון)

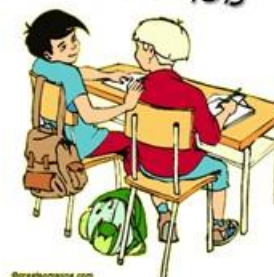
"אורחות חיים" / תקנון – סעיף מדדי הערכה (מבחנים / בחנים / טוהר בחינות)

דילמה / סוגיה לדיון: **עזרה לזולת מול שמירה על טוהר הבחינות**

"הצדיקים הטהורים אינם קובלים על הרשעה אלא מוסיפים צדק, אינם קובלים על הכפירה אלא מוסיפים אמונה, אינם קובלים על הבערות אלא מוסיפים חוכמה" (ורד קוק)

"הכנות הייתה משנה את פניה לגניבת הדעת בכל יום במשך השבוע, אילו ניתן היה להרוויח מכך משהו. (ג'אלס דיקנס)

"אנחנו מאמינים במנהלים, במורים ובתלמידים. לא נאפשר ניצול לרעה של האמון ונפעל לטפל במלוא החומרה במקרים של פגיעה בטוהר הבחינות" (אצל כחן, מנכ"לית משרד החינוך)

"שמירה על טוהר בחינות היא משימה חינוכית, ערכית ומוסרית, לה אחראים מנהל בית-הספר, הצוות החינוכי והתלמידים. על הצוות החינוכי לנקוט בגישה שאינה סלחנית ביחס לאי-קיום טוהר בחינות, לאורך כל שנות לימודיו של התלמיד בבית-הספר." (חורז, מנכ"לית משרד החינוך)

"אל תאמר או תעשה דברים שלא תרצה לראות בעמוד הראשי של הוויינגטון פוסט" (דונלד טראמפ)

"האנושות היא מקשה אחת שכל בניה כפופים במידה שווה לחוקי המוסר. כל יצורי האנוש שווים לפני האל. קיימים כמוזן הבדלים בין גזעים ומעמדות וכיוצא באלה, אולם ככל שמכובד מעמדו של אדם כן גדלה אחריותו" (מאטאה ג'י)

"לעולם אל תניח שאיני רוחש חיבה לצדק רק משום שאני עורר דין. לעולם אל תבלבל בין צדק לבין חוק. לעולם אל תבלבל בין הטוב לבין הצודק. לעולם אל תניח שהצודק חייב להיות גם הטוב" (אנדרו ניקול)

"הכנות היא הפרק הראשון בספר החוכמה" (מאטאה ג'י)

"אורחות חיים" / תקנון – סעיף משמעת והתנהגות

דילמה / סוגיה לדיון: רצון אישי אל מול התחשבות בקולקטיב

"יהי כבוד חברד, חביב עליך כשלד"
(משנה-אסכא אדון)

"מה שמאפיין אותנו, מאפיין גם את העולם. כלומר, אם אנחנו חמדנים, קנאים ותחרותיים, או החברה שלנו תהיה גם היא תחרותית, קנאית, חמדנית - דבר שיביא לאומללות ולמלחמה. המדינה היא מה שאנחנו. כדי להביא סדר ושלוש למדינה עלינו להתחיל עם עצמנו. לא עם החברה או עם האומה, משום שהעולם מורכב מאיתנו" (ג' 13 קריאן-אורט)

"נאיתי צוה ידוד בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותכם אתם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשותה" (דברים 31)

"איזהו מכובד? המכבד את הבריות" (אדון, ג', א')

"רבי אלעזר בן עזריה אומר:
אם אין תורה, אין דרך ארץ.
אם אין דרך ארץ, אין תורה"
(משנה, אסכא אדון)

"כל בן-אדם – פלנטה. אין מעבר. רק מנענץ מרחוק מתי אין עננים באמצע" (סאוס 18)

"התנהגות" – פירוש מילולי:

1. הפעולה של אדם במצב מסוים, התייחסות לאחר
2. האופן שדבר מסוים פועל" (מילון)

"האדם הוא בריאה יעדרתית ומוסרית, משום שכאשר הוא חלק מחברה הוא מוסיף לחייו מטרות שלא היה להם קיום בבדידותו: טרות כמו ידידות, דת, מדע ואמונת" (ג' 17 ס' טאנה)

"דרך ארץ קדמה לתורה"
(משנה-אסכא אדון)

"יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משפחת עון"
(משנה, אסכא אדון)

בבליוגרפיה :

- אלוני, נ. (2005). חינוך הומניסטי : מהלכה למעשה. בתוך מחשבה רב-תחומית בחינוך ההומניסטי. מאוחר מתוך " מסע - מכון מופת"
- אליאב, א. (2014). חינוך סביבתי בדמוקרטיה ליברלית. מאוחר מתוך " החינוך וסביבו ל"ו / תשע"ד 2014"
- ארליך, ש. (2001). אחרות, גבולות ודיאלוג – הרהורים, בתוך, דויטש, ח. ובן-ששון, מ. (עורכים). אחר – בן אדם לעצמו ולזולתו. תל-אביב : משכל הוצאה לאור והפצה בע"מ.
- בורג, א. (1994). עיתון "הארץ"
- בניה, י. (2000). הפוליטיקה של ההכרה בכיתה. מאוחר מתוך " מנדל" למנהיגות חינוכית
- גולדבלט, ז. (2015). חוברת הדרכה לוועד ההורים המוסדי - ארגון ההורים בירושלים. מאוחר מתוך הגוף היציג של ההורים לילדים במערכת החינוך בירושלים מגני הילדים ועד התיכון
- גלדי, ב. (2009). חינוך לרב-תרבותיות במדינת ישראל – מציאות או חזון? * "גוינט ישראל - אשלים". אוחר מתוך גיליון יב' מספר 3
- דורנר, ד. (2004). " זכויות אדם - הלכה למעשה". כנס זכויות אדם שהתקיים במסגרת החטיבה לזכויות אדם שבמרכז האקדמי למשפט ולעסקים רמת גן. מאוחר מתוך LAW לכולם - עיתון חטיבת זכויות האדם - המרכז האקדמי למשפט
- ליבוביץ, י. (1953). הבעיה הדתית של חקיקת "הלכות-מדינה". מאוחר מתוך עמותת "לשמה" למען שימור הגותו של ישעיהו ליבוביץ
- מחלקת נוסח החוק. משרד המשפטים. (2008). מדריך לניסוח חקיקה. מדינת ישראל. מאוחר מתוך משרד המשפטים.
- משנת הציונות הדתית – סתירה בן חוק להלכה. מכללת הרצוג, אלון שבות, ירושלים. מאוחר מאתר " יסודות-המרכז לליבון עינייני דת ומדינה"
- סטטמן, ד. (2010). מוסר והלכה : כמה הערות מתודולוגיות. בתוך מחקרי משפט כו, התש"ע.

עוז-זלצברגר, פ. (2005). גיון רולס על צדק ושוויון. מאוחר מ"משפט וממשל ז' תשס"ה" ענברי, א. (2004). נחוץ כור היתוך, אבל הפעם יהודי. מאמר הפורסם לראשונה בעיתון מעריב ב- 15 בספטמבר 2004, מאוחר מאתרו של אסף ענברי.

צדבונים, נ. (2009). שרטוט אחד הגנוז בעומק הנפש – "ואהבת לרעך כמוך", "ציור דיוקן עצמי" – ומה שביניהם. מאוחר מתוך "חמדעת- כתב עת רב תחומי"

קניאל, ש. (2006). זהות וזהות יהודית: בין מורכבות משתקת לפשטנות מעוותת. מאוחר מתוך "דעת" מכללת הרצוג ללימודי יהדות ורוח

רובינשטיין, א. (2016). מיעוטים לא-ליברליים ואנטי-ליברליים. מאוחר מתוך משפט ועסקים יט, תשע"ו

שגיא, א. (1998). "יהדות: בין דת למוסר", קיבוץ המאוחד, מרכז הרצוג ומכון שלום הרטמן.

שוחטמן, א. (1991). הכרת ההלכה בחוקי מדינת ישראל. יהדות ודמוקרטיה - היחס בין יהדות ודמוקרטיה על פי מקורות היהדות. מאוחר מתוך אתר "דעת" מכללת הרצוג- לימודי יהדות ורוח

שורק, י. (2014). יש עבודת אלוהים אחרת. מתוך ספרו של יואב שורק "הברית הישראלית" עתיד לראות אור בחורף בהוצאת ידיעות ספרים ובית – יצירה עברית. אוחר מתוך מוסף 'שבת', 'מקור ראשון', י"ד חשוון תשע"ה, 7.11.2014.

שטופלר, ג. (2012). המיעוט הערבי, המיעוט החרדי והתאוריה הרב־תרבותית במדינה יהודית דמוקרטית. מאוחר מתוך אוניברסיטת ת"א הפקולטה למשפטים.

שמש, ז. (2010). משרד החינוך, מדריך לניהול עבודת בית-הספר וההורים - משרד החינוך. מאוחר מאתר משרד החינוך